Браславська О.В. д-р. пед. наук, проф.
зав. кафедри географії, геодезії та землеустрою
oksana.braslavska@udpu.edu.ua
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ГЕОГРАФІЯ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ: ДОСЯГНЕННЯ Й МОДЕРНІЗАЦІЯ

Кафедра географії природничо-географічного факультету Уманського учительського інституту була створена 31 березня 1945 року й пройшла довгий шлях свого становлення й реорганізацій. Саме наша кафедра вже майже 80 років є «офіційним центром освітянської географії» Черкаської області. Історія її становлення досить складна так як не мала постійного поступального розвитку.

У 1990 році здійснено набір студентів на спеціальність «Географія» (після досить тривалої перерви), й у 1993 році функціонування кафедри географії було відновлено. Її очолив канд. с.-г наук, проф. Г.О. Казидуб. У 1997 році кафедру географії і основ сільськогосподарського виробництва було реорганізовано в кафедру географії та екології. У 2010 році кафедра отримала назву – кафедра географії та методики її навчання. Упродовж 1995-2002 років кафедру очолював канд. геогр. наук, доц. В.І. Затула. У 2004 році завідувачем кафедри стала канд. пед. наук, доц. О.В. Тімець (О.В. Браславська); у 2007 – канд. с.-г. наук, доц. О.С. Осадчий; у 2009 – д-р. геогр. наук, проф. Є.В Єлісєєва, з 2011 року – д-р. пед. наук, проф. О.В. Браславська.

Маючи усі ці роки статус випускової кафедри, було забезпечено підготовку здобувачів вищої освіти за освітніми ступенями «бакалавр» і «магістр» зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Але життя не стоїть на місці.

З вересня 2022 року кафедра географії та методики її навчання, вперше в історії УДПУ імені Павла Тичини, розпочала підготовку бакалаврів із геодезії та землеустрою галузі знань 19 Архітектура та будівництво. Це зумовлене,

передусім, умовами життя та вимогами сучасності воєнного стану й постковідної ситуації. Підвищена потреба у фахівцях з геодезії та землеустрою стала відповіддю на зміну пріоритетів і цінностей освіти в Україні, чому сприяв перехід від індустріального виробництва до науково-інформаційних технологій, зміна життя й діяльності суспільства. Пріоритетними цілями підготовки таких фахівців є надання конкурентоспроможності на ринку праці завдяки оволодінням ними ґрунтовними теоретичними знаннями й практичними навичками, загальними та професійними компетентностями.

Саме тому 1 грудня 2023 року кафедру перейменовано на «кафедру географії, геодезії та землеустрою» факультету природничої освіти та природокористування. Склад кафедри – 13 осіб, з них 2 доктори наук, професори, 8 кандидатів наук, доцентів, 1 викладач, 2 викладачі-стажисти та 3 лаборанти. По кафедрі відсоток захищеності складає 77,9 %. Кафедру очолює доктор педагогічних наук, професор.

Сучасний склад кафедри наступний: д-р. пед. наук, проф. О.В. Браславська (завідувач кафедри), д-р. техн. наук, проф. В.О. Боровий, канд. геогр. наук, доц. О.І. Ситник, канд. пед. наук, доц. О.В. Герасименко, канд. с.-г наук, доц. В.П. Кирилюк, канд. пед. наук, доц. І.Г. Рожі, канд. пед. наук, доц. А.О. Максютов, канд. геогр. наук, доц. Л.О. Безлатня, канд. екон. наук, доц. О.М. Грицик, канд. техн. наук, доц. Т.І. Дець, викладач Л.А. Озерова, викладачі-стажисти Т.А. Рожі, О.В. Проценко.

Навчальні дисципліни, які викладаються науково-педагогічними працівниками кафедри, такі: картографія з основами топографії, геологія з основами геоморфології, географія материків і океанів, загальне землезнавство, біогеографія, основи суспільної географії, фізична географія України, ландшафтознавство, методика навчання географії, соціально-економічна географія України, регіональна економічна і соціальна географія світу, краєзнавство і туризм, рекреаційна географія, міжнародний туризм та туристичні ресурси України, географія глобалізаційних процесів та інші. Щодо ОП Геодезія та

землеустрій то знання студентів формуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, охоплюють сучасні здобутки в галузі топографо-геодезичної й картографічної діяльності. Це забезпечує формування компетентностей під час вивчення фахових дисциплін: вступ до фаху, топографія, картографія, геодезія, топографічне креслення та інженерна графіка, фотограмметрія, комп'ютерна графіка в землеустрої, метрологічне забезпечення геодезичного виробництва та специфікація робіт із землеустрою, історія земельних відносин і землеустрою, вища геодезія, управління земельними ресурсами та інші.

Як і в попередні роки кафедра працює над розвитком географічної освіти та науки в межах Центральної України, налагоджено наукові зв'язки з навчально-науковими, науково-дослідними установами МОН, АПН і НАН України, освітніми закладами, а саме: Інститутом педагогіки НАПН України, Інститутом географії НАН України, Центральною геофізичною обсерваторією, Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського, Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Одеським національним університетом імені І.І. Мечникова, Сумським державним педагогічним університетом імені А.С. Макаренка, Університетом Григорія Сковороди в Переяславі, Мелітопольським державним педагогічним університетом імені Богдана Хмельницького, Волинським національним університетом імені Лесі Українки, Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара, Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді (НЕНЦ) Міністерства освіти і науки України, Національною академією статистики, обліку та аудиту, закладами загальної середньої освіти нашого регіону. На базі кафедри діє Уманське відділення Українського географічного товариства; працює «Геолого-географічний музей Євразії», науково-дослідна ландшафтознавча лабораторія.

Наукова проблематика, яку розробляють науковці кафедри географії, геодезії та землеустрою охоплює широке коло наукових проблем сучасної антропогенної

та суспільної географії, методики навчання географії, методики, андрагогіки, топографо-геодезичної галузі.

Тема науково-дослідної роботи кафедри «Дослідження ландшафтного різноманіття лісостепу і степу Правобережної України» (державний реєстраційний номер № 0111U007532). Упродовж 2018–2024 років була виконана така робота: здійснено дослідження унікальних та оригінальних антропогенних об'єктів і територій. Тривалий період формування антропогенних ландшафтів, їх різноманіття й своєрідність призвели до виокремлення в структурі антропогенних ландшафтів не лише оригінальних, але й унікальних територій та об'єктів, частина з яких уже зараз є складовими національної спадщини. Більше того, почали активно розвиватися окремі напрями вивчення такої спадщини, зокрема індустріальної, а в майбутньому перспективними будуть й інші – сільськогосподарської, лісопромислової, селитебної, белігеративної тощо. Поки що переважає вивчення індустріальної спадщини. Це закономірно, бо саме об'єкти індустріальної спадщини є найбільш яскравими представниками антропогенної спадщини; проаналізовані наявні науково-теоретичні та методичні роботи, присвячені дослідженню радіоактивно забруднених територій Правобережної України, визначена роль природних і антропогенних факторів у формуванні просторової структури поля забруднення; досліджені методичні особливості формування знань про ландшафти у шкільній географії; розроблені завдання для лабораторних робіт, у ході виконання яких здобувачі вищої освіти шляхом аналізу діючих навчальних програм, шкільних підручників та атласів, джерел географічних знань встановлюють послідовність вивчення ландшафтів у закладах загальної середньої освіти.

За 2020-2024 роки науково-педагогічними працівниками кафедри було опубліковано 8 монографій в Україні, 4 монографії за кордоном, 16 навчальних посібників, 19 наукових праць, проіндексованих у міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Science, 48 статей у закордонних виданнях, 52 статті

у наукових виданнях (категорія Б), 46 статей у інших виданнях України, 119 тез доповідей на конференціях різного рівня.

За означені роки, в рамках розробки наукової проблематики кафедри та співпраці із науковими й освітніми установами України науково-педагогічні працівники кафедри взяли участь у організації та проведені низки Всеукраїнських, регіональних та університетських заходів (https://pgf.udpu.edu.ua/).

Особливими здобутками, якими пишається кафедра є такі.

У лютому 2022 року присвоєно вчене звання доцента кафедри географії та методики її навчання кандидату педагогічних наук О.В. Герасименко; у квітні 2023 року присвоєно вчене звання доцента кафедри географії та методики її навчання кандидату педагогічних наук І.Г. Рожі; у лютому 2024 року присвоєно вчене звання доцента кафедри географії, геодезії та землеустрою кандидату географічних наук Л.О. Безлатній;

Президентом Національної академії Педагогічних наук України академіком НАН України, академіком НАПН України В.Г. Кременем за вагомий внесок у розвиток наукової сфери України професор О.В. Браславська нагороджена дипломом як автор системи наукової, дослідницької та інноваційно-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти;

за значний особистий внесок у розвиток освіти і науки, плідну науково-педагогічну та наукову діяльність, професійну та наукову підготовку студентської молоді, організацію навчальної, виховної, науково-методичної та науково-дослідницької роботи рішенням Міністерства освіти і науки України професора О.В. Браславську нагороджено нагрудним знаком «За наукові та освітні досягнення»;

за плідну співпрацю у підготовці творчо обдарованих учнів до конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України нагороджені «Подякою від управління освіти та гуманітарної політики міста Умань» професор О.В. Браславська та доцент О.В. Герасименко.

Кафедра географії, геодезії та землеустрою продовжує працювати за програмою міжнародного співробітництва з науковими та підприємницькими установами. Реалізація цієї роботи відбувається шляхом участі викладачів у міжнародних конференціях та форумах. У рамках цих заходів відбуваються робочі зустрічі з закордонними колегами.

Поглиблюючи досвід зі встановлення міжнародних зв'язків з освітніми установами закордону, кафедра спрямовує свою роботу за такими напрямами:

- членство в міжнародних організаціях, товариствах та асоціаціях: канд. пед. наук, доц. А.О. Максютов є дійсним членом Фундації ADD (Польща, м. Варшава), яка спільно із Університетом Кардинала Стефана Вишинського (*UKSW*) та Інститутом Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці (*IIASC*) займається проведенням наукових досліджень в польських ЗВО;
- канд. пед. наук, доц. О.В. Герасименко – член Уманського міського товариства дружби з зарубіжними країнами;
- міжнародні наукові конференції та робочі зустрічі: участь В.П. Кирилюка у III International Scientific and Practical Conference «Latest directions of modern science» (Ванкувер, Канада); О.В. Браславська та Л.А. Озерова взяли участь в XIII Міжнародній науково-практичні конференції «Innovative scientific research: balance of theory and practical application» (Брюссель, Бельгія); О.В. Браславська – міжнародній конференції «Organization of scientific research in modern conditions» (Washington, USA); О.В. Герасименко в Міжнародній науково-практичній конференції «Topical issues of the development of modern science» (Софія, Болгарія); А.О. Максютов взяв участь у IX Міжнародній науково-практичній конференції «Innovative technologies in science and education», що відбулась в м. Іерусалим (Ізраїль) та у I Міжнародній науково-теоретичній конференції «Modern tools and methods of scientific investigations» (Антверпен, Королівство Бельгія); Т.А. Рожі взяв участь у II International Scientific and Practical Conference

«Research work in the system of training teachers in technological fields» (Берлін, Німеччина);

- на базі ЗВО й установ здійснено видання статей різних категорій: Таджицького національного університету доц. О.І. Ситником – присвячених методології географії глобалізаційних процесів (синергетика, антропоцентризм, геосистемна парадигма); О.В. Браславською, І.Г. Рожі, Л.А. Озеровою у виданнях «Scientific Centre of Innovative Researches», «Modern engineering and innovative technologies Heutiges Ingenieurwesen und innovative».
- підвищення кваліфікаційного рівня науково-педагогічних працівників у зарубіжних освітніх закладах: проф. О.В. Браславська, доц. І.Г. Рожі виконали програму міжнародного стажування (Польща) за темою: «Навчально-наукова діяльність у сучасному університеті: виклики, рішення, перспективи», виконавши такі завдання стажування: поглиблення знань та формування компетентності наукових колективів українських університетів з точки зору викликів, рішень та перспектив у викладацькій та науково-дослідній діяльності в сучасному університеті.

Інтеграційні процеси, що відбуваються у сучасному світі в усіх сферах людської діяльності, мають великий вплив і на систему вищої освіти. У наші дні формується єдиний світовий освітній простір, що проявляється насамперед у гармонізації освітніх стандартів, підходів, навчальних планів, спеціальностей у різних закладах освіти. Відкритий освітній простір передбачає зростання мобільності студентів і співробітництва викладачів різних університетів, що має сприяти поліпшенню системи працевлаштування випускників університетів, підвищенню статусу цих закладів у сфері освіти. Тому на кафедрі географії, геодезії та землеустрою з 2021 року реалізується програма академічної мобільності на підставі угоди про співпрацю № 08/223ВО з Полтавським національним педагогічним університетом імені В.Г. Короленка. За зазначений

період своїм правом на академічну мобільність на кафедрі географії, геодезії та землеустрою скористалися такі студенти: Р.П. Котенко, В.С. Половка 162о група (2021-2022 н.р.); Я С. Жовнір, О.С. Прийма 162о група, Л.Г. Ніколаєнко 22 група (2022-2023 н.р.); О.А. Безщаснюк, Н.В. Бондар 162о група, С.І. Дмитренко, М.А. Брагар 32 група (2023-2024 н.р.).

Студенти, які навчаються на спеціальності 014 (Географія) мають значні досягнення, а саме: Миронюк Іванна Сергіївна, студентка 22 групи влітку 2023 року взяла участь та успішно завершила двотижневе навчання в Міжнародній літній школі «Environment and civilization. GEOGRPAHY for sustainable development» від Університету імені Адама Міцкевича (Польща). Жовнір Яна Станіславівна, студентка 32 групи в квітні 2021 року на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка взяла участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Географія» та увійшла в десятку кращих, посівши 3-тє місце, представивши роботу на тему: «Формування та трансформації промислових зон міста Умані Черкаської області». Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Герасименко Оксана Володимирівна. Урвант Ангеліна Сергіївна, студентка 32 групи в квітні 2021 року на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини взяла участь у ІІ етап Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з методики навчання природничо-математичних дисциплін (секція «Методика навчання географії») та увійшла в десятку кращих, посівши 1-е місце й представивши роботу на тему: «Формування творчої активності старшокласників засобом фреймізації навчання географії». Науковий керівник – д-р. пед. наук, проф. Браславська Оксана Володимирівна.

Таким чином, місією кафедри географії, геодезії та землеустрою УДПУ імені Павла Тичини є науковий та навчально-методичний пошук у впровадженні інноваційних підходів для реалізації можливостей сучасної географічної науки й освіти, підготовки фахівців з геодезії та землеустрою, що спрямовані на побудову

індивідуальної освітньої траєкторії кожного здобувача та стимулювання їх прагнення до освіти, здобуття високого рівня фахової компетентності.